

Vergaderjaar 1997–1998

25 420

Uitkomsten Programma Beheer en Interdepartementaal beleidsonderzoek natuurbeheer

Nr. 9

VERSLAG VAN EEN NOTAOVERLEG

Vastgesteld 17 december 1997

De vaste commissie voor Landbouw, Natuurbeheer en Visserij¹ heeft op 11 december 1997 overleg gevoerd met de minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij over **de nota's Uitkomsten Programma Beheer en Interdepartementaal beleidsonderzoek natuurbeheer (25 420)** (voortzetting van het overleg van 24 november 1997).

Van het overleg brengt de commissie bijgaand stenografisch verslag uit.

De voorzitter van de vaste commissie voor Landbouw, Natuurbeheer en Visserij,
Blauw

De griffier van de vaste commissie voor Landbouw, Natuurbeheer en Visserij,
Van Overbeeke

¹ Samenstelling:

Leden: Van der Linden (CDA), Blauw (VVD), voorzitter, Van der Vlies (SGP), ondervoorzitter, M.M.H. Kamp (VVD), Smits (CDA), Reitsma (CDA), Huys (PvdA), Swildens-Rozendaal (PvdA), Ter Veer (D66), Witteveen-Hevinga (PvdA), Feenstra (PvdA), Aiking-van Wageningen (groep-Nijpels), Woltjer (PvdA), Schuurman (CD), Augusteijn-Esser (D66), Van den Bos (D66), Van Ardenne-van der Hoeven (CDA), Stellingwerf (RPF), Crone (PvdA), M.B. Vos (GroenLinks), Van Waning (D66), Keur (VVD), O.P.G. Vos (VVD), Passtoors (VVD), Meijer (CDA).

Plv. leden: De Haan (CDA), Te Veldhuis (VVD), Van Middelkoop (GPV), Remkes (VVD), Heeringa (CDA), Biesheuvel (CDA), Van Gijzel (PvdA), Liemburg (PvdA), Hoekema (D66), Verspaget (PvdA), M.M. van der Burg (PvdA), Verkerk (AOV), Dijksma (PvdA), Poppe (SP), Van Walsem (D66), Jorritsma-van Oosten (D66), Gabor (CDA), Leerkens (Unie 55+), Van Zijl (PvdA), Oedayraj Singh Varma (GroenLinks), Doelman-Pel (CDA), Cornielje (VVD), Verbugt (VVD), H.G.J. Kamp (VVD), Beinema (CDA).

Stenografisch verslag van een notaoverleg van de vaste commissie voor Landbouw, Natuurbeheer en Visserij

Donderdag 11 december 1997

Aanvang 10.00 uur

Voorzitter: Blauw

Aanwezig zijn 6 leden der Kamer, te weten:

Blauw, Swildens-Rozendaal, Van Ardenne-van der Hoeven, Van der Vlies, Passtoors en Ter Veer,

alsmede de heer Van Aartsen, minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, die vergezeld is van enige ambtenaren van zijn ministerie.

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:
- **de nota's Uitkomsten Programma Beheer en Interdepartementaal beleidsonderzoek natuurbeheer (25 420).**

De **voorzitter**: Vandaag is aan de orde het antwoord in tweede termijn. De eerste termijn heeft op 3 november plaatsgevonden en de tweede termijn van de commissie op 24 november.

Tweede termijn van de zijde van de regering

Minister **Van Aartsen**: Voorzitter! Ik ben er gelukkig mee dat zowel in eerste als in tweede termijn is gebleken dat de Kamer de filosofie en een groot deel van de uitwerking van het Programma Beheer onderschrijft: het thema van de outputsturing, een beweging richting particulier en agrarisch natuurbeheer en een intensivering van het beleid buiten de gebieden van de EHS. Ik had op het thema van de bestuurlijke doorwerking toegezegd, met de provincies te zullen overleggen. In de afgelopen periode heeft een tweetal indringende gesprekken

plaatsgevonden met het IPO, met degenen in de provinciale besturen die geïnteresseerd zijn en zullen blijven in dit thema. De uitkomst van het overleg met het IPO is dat we gezamenlijk zullen zorgdragen voor een landelijke kaart met de gewenste kwaliteiten voor bos, natuur en landschap. Voorts ben ik er zeer gelukkig mee dat wij met de provincies hebben kunnen afspreken, dat zij ervoor zullen zorgdragen dat de begrenzing van de EHS in 1998 kan worden afgerond. Misschien is er dan nog wel eens een enkel gebied waar een uitzondering voor geldt, maar de volledige inspanning van het IPO is erop gericht om tot afronding van de begrenzing te komen. Binnen drie maanden zullen de provincies met een voorstel komen voor de verdeling van de weidevogel- en ganzengebieden buiten de EHS.

Ten aanzien van de uitvoering zal ik streven naar één loket. Hedenmiddag zal ik daar met de provincies nadere afspraken over maken, waarbij ik de woorden van mevrouw Swildens tot mij neem. Zij zei dat er ook weer niet tot elke prijs naar één loket moet worden gestreefd. Het moet echt meerwaarde hebben.

Er is om nadere informatie gevraagd over de sturingsrelatie. Hoe zit deze in elkaar? Het Rijk heeft de doelen op landelijk niveau vastgesteld. Het gaat dan om de kwaliteit, de doeltypen en de kwantiteit. Deze zijn opgenomen in bijlage 5 van de eindrapportage van het Programma Beheer. Door voor de bestaande bos- en natuurgebieden de aanwezige doeltypen te inventariseren, wordt een beeld verkregen van wat er nu al aan natuur in Nederland is. Het verschil tussen wat wij aan natuur willen en wat er al is, is de taakstelling. De

provincies geven vervolgens aan waar en door wie de nieuwe natuur, voortkomend uit de resterende taakstelling, zal worden gerealiseerd, met inachtneming van de invloedssfeerverdeling tussen Staatsbosbeheer en de particuliere terreinbeherende instanties. Ik verwacht uitspraken van de provincies over de inschakeling van particulieren bij het beheer. Immers, daar gaat het in dit programma meer in het bijzonder om.

Het antwoord op de vraag welke beheerder welk doel waar nastreeft, is sturend voor de diensten die worden belast met de uitvoering van de twee nieuwe regelingen. LASER zorgt voor de beheersafspraken met bijvoorbeeld de landschappen. Voor het agrarisch natuurbeheer is het de Dienst landelijk gebied. Voor Staatsbosbeheer als beheersdienst heb ik een bijzondere verantwoordelijkheid. Wie stuurt de DLG aan? In het kader van het DI-akkoord zijn hierover afspraken gemaakt. Zoals de Kamer weet, is sprake van een gezamenlijke verantwoordelijkheid van Rijk en provincies. Op basis van het overleg dat ik met het IPO heb gevoerd, kan ik melden dat de samenwerking steeds beter verloopt. De samenwerking van de provincies in dit kader stel ik op hoge prijs. Natuurlijk hebben wij er afspraken over gemaakt, maar het gaat er ook gewoon om dat je echt met elkaar samenwerkt. Nogmaals, dat gaat steeds beter, met steeds meer begrip voor elkaars positie. Over de planologische bescherming heeft de heer Passtoors mij gevraagd hoe dit loopt in gebieden waar sprake is van een gemeentelijke natuurbestemming. Voor gemeenten is de vastlegging van de hoofd-functie in het bestemmingsplan van

betekenis. Voorafgaand aan een functiewijziging van bijvoorbeeld landbouw naar natuur, dient daarover overeenstemming te zijn bereikt met de gemeente. De functiewijziging wordt vervolgens publiekrechtelijk vastgelegd met behulp van de Natuurbeschermingswet of de Boswet. Dat werkt vervolgens door in het bestemmingsplan. Er zijn dus zowel afspraken via de sectorlijn als via de lijn van de ruimtelijke ordening, die ook naar mijn oordeel voldoende waarborg bieden om duurzaamheid te kunnen garanderen.

Mevrouw Vos heeft gevraagd of het Programma Beheer wel uit kan. Is de gedachte van budgettaire neutraliteit wel zo goed geweest? Ik zeg met nadruk dat de budgettaire neutraliteit betrekking heeft op de omzetting van het huidige stelsel naar het nieuwe stelsel, met inbegrip van de introductie van het particulier beheer. De budgettaire neutraliteit heeft dus geen betrekking op de extra ambities in gebieden buiten de EHS. Daarvoor heeft het kabinet extra geld ter beschikking gesteld. De omzetting in het nieuwe stelsel, inclusief de verbreding van het deelnemersveld, kan budgettair neutraal plaatsvinden. Daarbij ga ik uit van een realisatie van de EHS in 2018. Er moet onderscheid worden gemaakt tussen programma- en apparaatsuitgaven. In 1998 en 1999 is een tijdelijke extra inspanning voorzien om het nieuwe stelsel op een verantwoorde wijze te implementeren en om de introductie van het particulier beheer te kunnen begeleiden. Daar zijn natuurlijk extra inspanningen voor nodig. Bij de intensivering buiten de EHS gaat het om de extra ambities. Daarvoor is budgettaire neutraliteit niet aan de orde. Uiteraard is hierbij een rol voor de provincies vastgelegd. Bij de uitwerking van het landschapsprogramma is die rol zowel instrumenteel als financieel. Verder wijs ik op de intensivering van het natuur- en landschapsbeleid voorgenomen voor het Groene Hart. Ik verwijs ook naar datgene wat is afgesproken rond de reconstructie van het landelijk gebied in het kader van de reconstructie van de concentratiegebieden, indien het zover zou komen dat de Kamer zou instemmen met de Wet herstructurering intensieve varkenshouderij. Ik wijs ook op het commitment dat dit kabinet is aangegaan in de voortgangsrapportage over de missiebrief.

Er is gesproken over het structuurschema Groene ruimte en het natuurbeleid in het kader van de problematiek van de stijging van de grondprijzen. Wij moeten daarbij in de gaten houden dat bij de stijging, die zich in de afgelopen anderhalf à twee jaar heeft voorgedaan, ook een positieve kant van de balans hoort, namelijk de lagere rente voor het aangaan van leningen ter dekking van aankopen. De grondverwerving loopt in deze kabinetsperiode volgens schema. Dat komt door de leningen in het kader van het Groenfonds en door de extra 163 mln. die het kabinet aan het begin van deze kabinetsperiode ter beschikking heeft gesteld. Wij hebben het over een langjarige periode, lopend tot 2018. Ik heb de Kamer al eerder laten weten dat het noodzakelijk zal zijn om bij de kabinetsformatie de peilstok te hanteren. Wat is de realiter te verwachten grondprijzontwikkeling? Met de bewindslieden van Financiën heb ik afgesproken om hier in de komende periode gedegen naar te kijken. Er zijn vele opinies. De DLG heeft er rechtstreeks zicht op. Mede ter voorkoming van problemen in de toekomst, moet er bij de start van een nieuwe regeerperiode zo goed mogelijk naar gekeken worden. Ik acht het mijn taak om dat goed voor te bereiden.

De heer **Ter Veer** (D66): Wanneer kunnen wij dit overzicht tegemoet zien?

Minister **Van Aartsen**: Ministers maken geen echte testamenten meer, maar het is wel iets wat tot het dossier voor de volgende kabinetsperiode behoort. Nogmaals, de Kamer moet niet de indruk krijgen dat wij de alarmbel moeten luiden. Zover is het echt nog niet. Wij zijn afhankelijk van een redelijke prognose voor de langere termijn. Ik heb in de afgelopen tijd nogal wat discussies gevoerd met deskundigen. Het is mij opgevallen dat een degelijke prognose ontbreekt. Ik wil proberen, meer gegevens op tafel te krijgen dan alleen het gevoel dat het met de grondprijs wel eens die en die kant op zou kunnen gaan. Ik hoop dit ergens vóór 6 mei af te sluiten. De normkosten, zoals deze in het Programma Beheer worden toegepast, zijn het saldo van

uitgaven en opbrengsten behorend bij het beheer.

Ik zal erop toezien dat de monitoringslast voor de uitgavenkant niet meer dan 10% van de normkosten zal bedragen.

Mevrouw **Van Ardenne-van der Hoeven** (CDA): Er zijn twee typen van beheersing: op het ministerie en in de richting van degenen die verantwoording moeten afleggen. Mijn verzoek was om vooral naar die laatste groep te kijken.

Minister **Van Aartsen**: Beide zijden moeten evenveel aandacht krijgen. De opbrengstenkant wordt gevormd door de opbrengsten uit hout, gras, riet, enz.

Niet in de normkosten zijn de eigenaarslasten opgenomen verbonden aan het genot van eigendom, zoals de waterschapslasten. Ook andere uitgaven, bijvoorbeeld ten behoeve van educatie maken geen deel uit van de normkosten. Zoals ik in eerste termijn heb toegezegd, zal ik bekijken in hoeverre wij ook kunnen gaan werken met een systeem van stimulansen. De beheerbijdrage volgens het normkostensysteem moet dan opgebouwd worden uit een basisbijdrage plus of min resultaatbeloning (een bonus-malussysteem). Uit de rapportage van de beheerder over genomen maatregelen en het behaalde resultaat kan dan vervolgens nagegaan of het doel uiteindelijk is bereikt. Er wordt een beeld verkregen over het verloop van het proces. Er moet zowel rekening worden gehouden met de proceskant als met de productkant. De normkosten worden ook uitgekeerd in een situatie van overmacht, in een situatie waarin een beheerder kan aantonen dat hij echt op geen enkele wijze verantwoordelijkheid kan dragen voor het niet halen van het resultaat. Bij wanprestatie zal er uiteraard niet worden uitgekeerd, dan wel teruggevorderd. Mevrouw Van Ardenne heeft een drieslagstelsel opgevoerd: basisbijdrage, vergoeding voor de beheerskosten en resultaatbeloning. Het normkostensysteem omvat twee van deze elementen. Het derde, de beheerskosten, is in mijn wijze van zien geen onderdeel van het systeem.

De heer **Passtoors** (VVD): De

minister sprak zo-even over de monitoring, waarin ook een deel administratieve lasten zit. Zitten deze lasten in het basisbedrag of in het resultaat?

Minister Van Aartsen: Deze lasten zitten in het basisbedrag. Ik kom op de waterschapslasten. Ik blijf het principe huldigen dat de eigenaarslasten verbonden aan het genot van een eigendom niet ten laste van het Rijk moeten worden gebracht. Iedere eigenaar betaalt eigenaarslasten: de overheid als de overheid eigenaar is, LNV voor Staatsbosbeheer, Defensie voor haar terreinen, Rijkswaterstaat voor de eigen terreinen, enz. Zo betalen ook de particuliere beheerders, met inbegrip van de grote terreinbeheerders organisaties, de eigen eigenaarslasten. De waterschapslasten vormen dus geen onderdeel van de beheerbijdrage. Ik geef aan dat ik niet wil vooruitlopen op de uitkomsten van de commissie-Togtema, die de Unie van waterschappen heeft ingesteld, over de financiering van het waterbeheer. Evenmin loop ik vooruit op de uitkomst van de juridische procedure bij de belasting-rechter tegen de hoogte van de lasten, die een aantal terreinbeheerders organisaties hebben aangespannen. Ik heb het gevoel dat de mogelijkheden om op een indirecte wijze tot een zekere verlaging van de lasten te komen, nog onvoldoende zijn verkend. Ik denk dat er creatieve mogelijkheden zijn. In de antwoorden heb ik hiervan een voorbeeld gegeven, namelijk in het waterschap Dollard Zijlvest. Als wij tot een andere systematiek overgaan, en ik geef dit de Kamer in overweging, leidt dit tot een aanzienlijk budgettair knelpunt met een last van 35 mln. op jaarbasis bij realisering van de EHS in 2018. Dat is in het kader van dit program prohibitief.

Mevrouw Van Ardenne-van der Hoeven (CDA): Er is over de waterschapslasten gediscussieerd, omdat er onderscheid wordt gemaakt tussen de verschillende natuurbeheerders. De minister zegt dat iedereen betaalt, maar sommigen krijgen het terug. Dat maakt uiteindelijk een wezenlijk verschil voor de kosten die de beheerders organisaties maken ten behoeve van het beheren van natuur. Er is nog een ander onderscheid aan de orde, namelijk dat tussen waterrijke en

niet-waterrijke gebieden. De minister heeft zelf gewezen op de mogelijkheid om creatief met dit probleem om te gaan. Het zou goed zijn om na te gaan op welke wijze binnen het normkostensysteem tot enigerlei vergoeding van de waterschapslasten kan worden gekomen. Ik heb hierover een motie voorbereid.

Minister Van Aartsen: Ik weet niet precies waarop mevrouw Van Ardenne doelt als zij zegt dat de grote terreinbeheerders organisaties de kosten terugkrijgen. Dat is bij mijn weten niet het geval. Ik heb aangegeven dat er volgens mij mogelijkheden zijn. De punten die mevrouw Van Ardenne heeft genoemd, staan op de agenda van de commissie-Togtema. Ik vind het van belang om het resultaat van die commissie af te wachten. Daarnaast is het goed om af te wachten wat de rechter zal doen met de proef-procedure die de organisaties hebben aangehangen. Nogmaals, ik acht creatieve oplossingen voor de toekomst best denkbaar. Zeker in het overgangsjaar moeten wij daar goed op letten.

De heer Van der Vlies (SGP): De minister verwijst diverse malen naar creatieve oplossingen. Als het gaat om creatief boekhouden, moet je wakker blijven, want dan kan er snel geritseld worden. Ik ken de minister goed genoeg om te weten dat hij het zo niet bedoelt. Hij zal binnen de reguliere setting willen blijven. Maar wie bedenkt die creatieve manieren dan? Mevrouw Van Ardenne verzoekt de minister om er wat aan te doen. Als de minister het de sector zelf wil laten uitzoeken, vind ik het toch wat vaag blijven.

Minister Van Aartsen: Het gaat om de mogelijkheden om de eigenaarslasten minder hoog te doen zijn. De commissie-Togtema is de creatieve geest die met ideeën moet komen. Naar verluidt zal deze commissie begin volgend jaar rapporteren. Het mag niet zo zijn dat wij vervolgens op onze krent blijven zitten. Het is ook voor de overheid van belang om dit in de gaten te houden. In het kader van het normkostenstelsel wil ik het probleem echter voorlopig van mij afduwen. Ik kan namelijk slechts voor een deel voorzien welke gevolgen het kan hebben. Het kan op enig moment forse financiële gevolgen hebben, gevolgen die ik op

dit moment niet voor mijn rekening kan nemen. Nogmaals, er is zeker geen sprake van afzijdigheid in het overgangsjaar.

Mevrouw Van Ardenne-van der Hoeven (CDA): Ik vraag de minister om te bezien welke aanknopingspunten het advies van de commissie-Togtema biedt om de eigenaarslasten zo goed mogelijk te verlagen. Het is aan de Kamer om te beoordelen of zij dat al of niet te ver vindt gaan.

De heer Passtoors (VVD): Denkt de minister bij creatieve oplossingen ook aan de oplossing die een aantal waterschappen al heeft gekozen, namelijk een gedifferentieerde premie voor natuurbeheerders en niet natuurbeheerders organisaties?

Minister Van Aartsen: Het lijkt mij de beste weg om het advies van de commissie-Togtema af te wachten. Mijnerzijds zal een oordeel over het werk van de commissie, in het licht van het Programma Beheer, naar de Kamer worden gezonden. Het is vervolgens aan de regering om te bekijken of op basis van het rapport iets moet worden ondernomen. Het is aan de waterschappen om bepaalde systemen te hanteren. Dat laat onverlet dat het door de heer Passtoors genoemde systeem natuurlijk wel helpt. Ik kom op de hoogte van de toeslag. Er is gevraagd naar een nadere toedeling naar regio's van de verhoogde toeslag bij functie-wijziging. In eerste termijn heb ik opmerkingen gemaakt over het gemiddelde van f 300. Op basis van de aanpassing van de toeslagen op het huidige grondmarktbeeld zullen in de vijf regio's van het Programma Beheer de nieuwe toeslagen variëren tussen f 1100 tot f 2300 per ha. Gemiddeld genomen gaat de toeslag daarmee met f 300 omhoog, van f 1350 naar f 1650 per ha. Ik heb de Kamer toegezegd, de mogelijkheden van een verdere verfijning van het stelsel van regio's en toeslagen te zullen onderzoeken. De verschillen in hoogte zullen dan naar boven en naar beneden kunnen afwijken. Voor bepaalde regio's kan dit dus betekenen dat de toeslag lager wordt, omdat nu eenmaal de grondprijzen lager zijn. Voor andere regio's, met hogere grondprijzen, zal de toeslag hoger worden.

Ik kom op de groenfinancieringsmogelijkheden in het kader van de regeling Groen beleggen. Het is mijn intentie om de ondersteuning van het particulier beheer met groenfinanciering aantrekkelijker te maken. Een week of twee geleden is hierover gediscussieerd bij de behandeling van het fiscale pakket. Met de staatssecretaris van Financiën heb ik in beginsel overeenstemming bereikt over de mogelijkheid om deze fiscale regeling te gebruiken. Aan de precieze uitwerking zijn wij nog niet toegekomen, hij omdat hij met de 21ste eeuw bezig is, ik omdat ik druk doende ben met de herstructurering. Het gaat erom dat particulieren gebruik kunnen maken van de groenregeling, ook met behulp van intermediaire organisaties. De samenwerking met de staatssecretaris van Financiën kennend, weet ik vrijwel zeker dat wij eruit zullen komen. Ik zal de Kamer er nog vóór de stemming over inlichten.

Mevrouw **Swildens-Rozendaal** (PvdA): Bij Financiën had men niet goed in beeld dat sprake is van twee groenconstructies, één van het normale Groenfonds en één van FAGOED. Ik hoor dus graag meer over de inzet van beide constructies.

Minister **Van Aartsen**: De staatssecretaris en ik ontdekten al vrij spoedig dat daar de schoen wrong. In de voorfase was er door ons beiden wel aandacht aan besteed, maar wij hadden het niet tot op het bot uitgediscussieerd. Dat doen wij thans wel. De instemming in beginsel betreft beide constructies. Ik zal de nadere uitwerking vóór dinsdag aan de Kamer zenden. Het draagvlak voor natuurproductiebetaling dat inmiddels is ontstaan, moet gebruikt worden. De doeltypen-systematiek die het program aankondigt, kent een aantal overeenkomsten, maar deze vertonen verschillen met de natuurproductiebetaling. Een belangrijk gemeenschappelijk punt is dat beide systemen uitgaan van beloning naar resultaat. De gedachten over een stimulans voor meer natuur maken deel uit van de uitgangspunten van het nieuwe stelsel. Een essentieel verschil is dat natuurproductiebetaling zich richt op één soort of enkele soorten, terwijl het Programma Beheer juist het gehele ecosysteem betreft. Bij het Programma Beheer gaat het om

planten en dieren in hun totale samenhang en in hun relatie met de natuurlijke omgeving.

Door de te vergoeden resultaten te benoemen met behulp van ecosystemen is de kans op continuïteit groter en de kans op toevalstreffers kleiner. Ik deel de opvatting van velen, ook van het landbouwbedrijfsleven, dat natuurproductiebetaling in een bepaald gebied een aanvullend instrument is, bijvoorbeeld op de toepassing van het systeem van beheersovereenkomsten. Of natuurproductiebetaling vervolgens meer kan zijn dan een aanvullend instrument, zal in het experiment in het Groene Hart voor een oppervlakte van 5000 ha worden nagegaan. Ik heb de WLTO gevraagd om daarin te participeren. De organisatie is ook gevraagd om daarin nadrukkelijk aandacht te besteden aan de rol die milieucorporaties en natuurverenigingen bij de uitvoering kunnen spelen. Ik geef daarmee invulling aan de wens van de West-Nederlandse organisaties om experimenteerruimte te blijven bieden. De WLTO heeft inmiddels een eerste conceptuitwerkingsplan aangeleverd.

Mevrouw **Swildens-Rozendaal** (PvdA): In de agrarische regeling zou natuurproductie een kop erbovenop kunnen vormen. Het experiment in het Groene Hart kan laten zien wat de meerwaarde is. De minister zegt dat er ook ruimte moet zijn voor experimenten elders. Deze vinden met name in de witte gebieden plaats. Mensen doen daar met een enorm draagvlak meer in de zin van natuurproductiebetaling. Men is bereid, de agrarische bedrijfsvoering erop af te stemmen. Zullen deze experimenten structureel worden voortgezet, ook nadat het experiment in het Groene Hart is afgerond? Het zou voor de boeren en de natuurverenigingen die zo actief bezig zijn, de dood in de pot zijn als na ommekomst van de experimenten opeens wordt teruggevallen op niets.

Minister **Van Aartsen**: Uit het experiment in het Groene Hart moet blijken of het meer is dan een aanvullend instrument. Wij gaan voor een deel een onbekende toekomst tegemoet. Wij gaan nieuwe dingen doen. Daar hoort het experiment bij, een experiment dat al of niet iets oplevert. Levert het een

duidelijke meerwaarde, dan moeten wij er natuurlijk mee verder.

Mevrouw **Van Ardenne-van der Hoeven** (CDA): Ik vind het uitstekend dat wij in het Groene Hart een soort pilotproject hebben, maar experimenten vinden ook elders plaats. De minister zegt dat hij de experimenteerruimte wil behouden. Daarbinnen moet in geheel Nederland worden nagegaan op welke wijze de natuurproductiebetaling vorm kan worden gegeven. Het Groene Hart-experiment kan worden gebruikt om een soort rapportage vast te leggen van wat extra te wensen is en wat de tekortkomingen zijn. In mijn waarneming wordt juist door de experimenten het draagvlak voor natuurproductie en natuurbeheer steeds groter. Dit instrument moeten wij erbij houden, zeker nog tot in lengte van jaren.

Minister **Van Aartsen**: Daar ben ik het geheel mee eens. Ik ben degene geweest die deze hele ontwikkeling mogelijk heeft gemaakt. Wij hebben het experiment in het Groene Hart meer in het bijzonder om te bekijken wat het meer oplevert, wat het meer kan zijn dan alleen een aanvullend instrument. Ik ga geen ontwikkelingen stoppen. Ik ga geen experimenten op een laag pitje zetten. Wat het overgangsbeheer betreft heeft mevrouw Swildens gezegd dat het mooi is dat het voor Waterland is geregeld, maar dat er nog meer is. Bij mij staat het handhaven van het tijdelijk karakter van het overgangsbeheer voorop. Ik wil niet in een situatie terechtkomen dat de overgangsdoelen de einddoelen zijn.

Mevrouw **Swildens-Rozendaal** (PvdA): Het overgangsbeheer is één punt. Daarnaast zijn er de vóór 1977 afgesloten beheersovereenkomsten, die sinds de Pachtwet niet meer zijn toegestaan. In combinatie kan dat extra problemen geven voor mensen die hun bedrijfsvoering alleen overeind kunnen houden als zij hun mest- en melkrechten kunnen behouden. Voor een aantal veenweidegebieden is dat het geval.

Minister **Van Aartsen**: Het is goed om nog eens precies na te gaan hoe de vergoedingen voor het overgangsbeheer zich verhouden tot die voor het eindbeheer, in relatie tot de doelen die wij stellen. De LTO Nederland moet daarbij betrokken

worden, natuurlijk naast de natuurbeschermingsorganisaties. 1998 is een soort overgangsjaar. Het is het jaar van de verkenning. In overleg met bestuurders, met beheerders en met uitvoerende organisaties moet de fine-tuning van het stelsel worden vormgegeven. Ongetwijfeld zullen kinderziektes optreden. Ongetwijfeld zullen wij ontbrekende zaken ontdekken. Het project Belvédère, dat met name in de sfeer van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen wordt getrokken, moeten wij er ook bij betrekken. Per 1 januari 1999 moeten wij het nieuwe stelsel werkelijk kunnen laten ingaan als startpunt voor de nieuwe regelingen.

De tijdelijke regeling bos en natuur ligt in Brussel voor ter goedkeuring. Deze regeling kan begin 1998 van kracht worden. De in 1996 in gang gezette experimenten zullen daarmee kunnen worden omgezet in een beheersafpraak volgens het nieuwe beleid. De tijdelijke regeling biedt overigens ook ruimte voor nieuwe initiatieven.

Een aantal andere onderdelen kan ook snel tot uitvoering komen. Voor het weidevogelbeheer buiten de EHS kan tijdelijk gebruikgemaakt worden van de regeling beheers-overeenkomsten. Het ganzenbeheer loopt tijdelijk nog via het jachtfonds. De dienst LASER zal vanaf 1 januari een basispakket natuurbraak op vrijwillige basis aanbieden aan akkerbouwers die deelnemen aan de algemene regeling steunverlening akkerbouwgewassen. Een definitieve regeling over de hoofdfunctie landbouw en de hoofdfunctie natuur en bos wordt in het eerste kwartaal 1998 aan Brussel voorgelegd met het verzoek om medefinanciering. De toekomstige ijkmomenten zullen wij gewoon moeten benutten.

De heer **Passtoors** (VVD): Is de minister bereid om bij te dragen aan de advisering of zit dat in het verhaal?

Minister **Van Aartsen**: Daar waar extra begeleiding nodig is, zullen middelen ter beschikking worden gesteld.

Ik kom op het amendement op stuk nr. 30 (25 600-XIV) van de heer Meijer over de rietmaaivergoeding. Ik heb daarop eerder al schriftelijk gereageerd. De oude regeling had tot doel, een areaal rietland in stand te houden vanwege natuurwetenschap-

pelijke en landschappelijke waarde. Daarnaast vormde het behoud van werkgelegenheid en het verbeteren van de inkomenspositie een belangrijk neven doel. Ik roep in herinnering de evaluatie van de rietmaaivergoeding. Daaruit blijkt dat rietmaaien uit een oogpunt van natuurkwaliteit niet tot optimaal beheer leidt, omdat rietmaaiers vooral zijn gebaat bij jong riet, terwijl de natuur een heel ander belang heeft, namelijk riet dat niet economisch wordt gebruikt. De rietteelt is Noordwest-Overijssel is overigens een renderende sector. Ik ben ook niet bevreesd dat het perspectief daar zal verdwijnen. Handhaving van een specifieke vergoeding betekent in wezen voortzetting van een vergoeding aan doelgroepen. Daarmee wordt een inbreuk op het systeem van het Programma Beheer gemaakt en wordt een economische activiteit ondersteund vanuit de oude opzet. Mijn oordeel is dus dat ik dit amendement ontraad.

Op stuk nr. 31 (25 600-XIV) heeft de heer Meijer een amendement ingediend betreffende de positie van de gemeenten. Gemeenten hebben mogelijkheden om zich financiële armslag te verschaffen. Het is geen goede weg om ze in een bijzondere positie te plaatsen, nog afgezien van het feit dat een volledige bijdrage voor het beheer tot een budgettair probleem leidt ter grootte van 4,5 mln., oplopend tot 6,5 mln. De huidige praktijk van de regeling functiebeloning geeft mij ook geen enkele aanleiding om te veronderstellen dat de gemeenten via allerlei U-bochtconstructies invulling geven aan hun eigen verantwoordelijkheid voor het beheer van bos en natuur. Ik wijs er nog eens op dat Defensie voor het beheer van haar terreinen geen enkele bijdrage van LNV ontvangt. Vanwege het feit dat gemeenten mogelijkheden hebben om oplossingen te vinden in de sfeer van de eigen inkomsten, het feit dat het een budgettair probleem vormt, alsmede het feit dat andere onderdelen van de overheid dergelijke vergoedingen ontberen, ontraad ik het amendement.

Mevrouw **Van Ardenne-van der Hoeven** (CDA): Dit punt is eerder bediscussieerd. Het is een wezenlijk verschil om 50% of 100% vergoed te krijgen. Bestaat niet de kans dat gemeenten ertoe zullen overgaan de bossen te verzelfstandigen? Wij

hebben nationaal natuurlijk ook een typische operatie achter de rug, die op lokaal niveau kan worden herhaald. Een dergelijke stichting zou vervolgens wel voor 100% in aanmerking komen. Kan worden nagegaan of binnen de extrapolatieafpraak met de minister van Financiën een toevoeging mogelijk is? Meer ha voor natuur, meer geld voor beheer en onderhoud.

Minister **Van Aartsen**: Of gemeenten deze weg zullen gaan, is niet aan het Rijk ter beoordeling. Ik ben niet bereid om mij positief op te stellen tegenover het amendement van de heer Meijer.

Mevrouw **Van Ardenne-van der Hoeven** (CDA): Ik begrijp dat vanuit de argumentatie van de minister. Wellicht kan worden bekeken of via de afspraken meer ruimte kan worden gecreëerd om de gewenste beloning toe te kennen. Daarmee zou het amendement niet aan de orde zijn.

Minister **Van Aartsen**: Ik waardeer de opstelling van mevrouw Van Ardenne op dit punt zeer. Ik ben best bereid om nog eens met de VNG over dit thema te praten, zij het dat stichtingen met meer dan 50% overheidsbelang ook niet meer dan 50% krijgen. Het hangt er helemaal vanaf hoe de constructie in elkaar zit. Mevrouw Vos heeft op stuk nr. 5 (25 420) een motie ingediend waarin om extra middelen wordt gevraagd. Extra middelen zijn in de begroting voor 1998 beschikbaar gesteld. Daarmee moet ik deze motie ontraden.

Op stuk nr. 6 (25 420) heeft de heer Van der Vlies een motie voorgesteld. Het achterliggende motief van deze motie komt mij zeer sympathiek voor. Het gaat om de mogelijkheid voor het particulier beheer om bij de aanvang van een beheersafpraak te kunnen herinvesteren. Als wij deze weg echter opgaan, zullen wij in Brussel op problemen stuiten en kan ik fluiten naar de cofinanciering. Dat risico loop ik liever niet. Het lijkt mij beter dat ik mij actief inzet om groene financieringsconstructies, bijvoorbeeld via het Groenfonds, mogelijk te maken. Ik ga ervan uit dat deze optie werkt. Met deze argumentatie moet ik de motie ontraden.

Mevrouw Vos heeft op stuk nr. 14 (25 600-XIV) een motie ingediend

over extra middelen voor gebieden buiten de EHS. Deze motie moet ik eveneens ontraden. Zij betreft de verdeling van een afwezige koek. Mijn collega van Financiën spreekt in zo'n verband van Mickey Mouse-geld.

De heer Passtoors heeft een opmerking gemaakt over historische buitenplaatsen. Ons is gebleken dat dat onderwerp veel minder dan wij aanvankelijk dachten past in het Programma Beheer. Hiervoor moet een oplossing worden gevonden op basis van hetzelfde idee, namelijk sturen op output.

Mevrouw **Van Ardenne-van der Hoeven** (CDA): De minister heeft de motie op stuk nr. 6 (25 420) ontraden. Ik vind dat vreemd, want de FAGOED-constructie past er naar mijn mening heel goed in. Ik vind het een voorbeeld van een creatieve oplossing die niet op Brusselse bezwaren hoeft te stuiten.

Minister **Van Aartsen**: Datgene wat de motie vraagt, kan niet.

Mevrouw **Swildens-Rozendaal** (PvdA): Er wordt van de regering gevraagd om iets mede mogelijk te maken. Dat betekent dat je je best doet om een regeling in de zin van de groene fiscaliteit te zoeken die er uiteindelijk op neerkomt dat het mogelijk wordt.

De heer **Van der Vlies** (SGP): Ik ben blij dat diverse collega's zich over mijn motie ontfermen. Mij verraste het advies van de minister ook. Ik had verwacht dat zijn opmerking over de sympathieke gedachte zover zou kunnen leiden dat de motie niet zou worden ontraden. Ik zweeg, omdat ik mij wil oriënteren op de conflicten die in Brussel te verwachten zijn. Ik wil voor het dictum een zodanige formulering kiezen, dat wij die conflicten voorkomen. Het gaat om het volgende. De bereidheid om een beheersovereenkomst aan te gaan, altijd onder voorwaarden, mag niet door een betaling op termijn worden ontmoedigd.

Minister **Van Aartsen**: Dat heb ik heel goed begrepen. Om die reden heb ik de gedachte achter de motie sympathiek genoemd. Wat de motie verzoekt, namelijk het van overheidszijde mogelijk maken van de afkoop, kan echter niet. Dan loop ik echt de kans dat Brussel zegt: dan komt er

geen cofinanciering tot stand. Een wijziging van de motie in de zin dat de regering mogelijk moet maken dat er constructies zijn waar men vervolgens een beroep op kan doen, is een heel ander type motie. Dat laat ik uiteraard aan de Kamer over.

De heer **Van der Vlies** (SGP): Ik zal daarover nadenken. Als de minister nu concreet toezegt dat hij openstaat voor en zal meewerken aan het vinden van dergelijke constructies, is het indienen van zo'n motie langzamerhand overbodig.

Minister **Van Aartsen**: Die toezegging heeft u.

De heer **Van der Vlies** (SGP): Dan zal ik de motie op de bestemde plaats intrekken.

De **voorzitter**: Ik geef mevrouw Van Ardenne de gelegenheid voor een korte derde termijn.

Mevrouw **Van Ardenne-van der Hoeven** (CDA): Voorzitter! Over de landinrichtingsrente zou ik een motie willen indienen.

De **voorzitter**: Dat kan niet in een notaoverleg.

Mevrouw **Van Ardenne-van der Hoeven** (CDA): Ik zal de motie op de geëigende plek indienen. Het onderwerp is vandaag niet aan de orde geweest, terwijl het ook een kostenpost voor sommige eigenaar-beheerders is. Opnieuw is er dus ongelijkheid tussen de verschillende beheerders. Bij het normkosten-systeem moet rekening kunnen worden gehouden met die verschillende kostenniveaus. Wellicht kan de minister nagaan op welke wijze de landinrichtingsrente zou kunnen worden kwijtgescholden. Het gaat om een kleine groep beheerders die bereid zijn om natuur te leveren en die daarmee een extra kostenpost krijgen. Dat is niet rechtvaardig. Over de milieucorporaties is al eerder gezegd dat zij niet op een gelijke wijze worden behandeld als de grote terreinbeherende organisaties. Ik heb het voorbeeld van de Stimarke genoemd. Men loopt ertegenop dat men niet in de eerste tranche meedoet bij aankoop, verkoop of wat voor transactie dan ook.

Minister **Van Aartsen**: Voorzitter!

Over de landinrichtingsrente heb ik de stelling betrokken dat deze tot uitdrukking moet komen in de grondprijzen. In bepaalde, zeer specifieke situaties kan het gaan om relatief zware doorwerking van deze rente in de opbrengst van een perceel. Ik zal nog eens goed naar de omvang van het probleem kijken. Ik begrijp de achterliggende gedachte achter de tweede opmerking van mevrouw Van Ardenne, maar wij moeten niet toe naar een systeem waarin wij naast de grote particuliere organisaties een nieuwe organisatie oprichten die al dit soort initiatieven bundelt. Die keuze moet men zelf op enig moment maken. De charme van dit soort initiatieven is echter juist dat men niet met de collectiviteiten werkt. Het is een kwestie van vallen en opstaan, van wegen verkennen, van bureaucratie overwinnen. In een recent overleg met de LTO Nederland heb ik gezegd dat wij gezamenlijk moeten streven naar een vlotte oplossing van problemen. Er moet een vliegende brigade worden gevormd van een beperkt aantal mensen op het departement en bij de landbouworganisaties om dit soort hindernissen te slechten. Ik ben niet voor druk van overheidszijde om tot een nieuwe collectiviteit te komen. Ik heb juist mijn best gedaan om er een zekere rem op te zetten.

Mevrouw **Swildens-Rozendaal** (PvdA): Wij moeten inderdaad geen geld verslindende waterhoofden creëren. Wel moeten wij bezien wat de meerwaarde van de milieucorporaties of agrarische natuurverenigingen kan zijn in het vergroten van het draagvlak, in het over de streep halen van die ene boer die nog net niet zover is. Bureaucratie doet zich met name voor in gebieden die meerdere planfiguren over zich heen hebben.

Minister **Van Aartsen**: Voorzitter! Het gaat om de insteek. Ik heb in de afgelopen drieënhalve jaar het accent willen leggen op het particulier initiatief. Ik heb de milieucorporaties en al die andere clubs die ontstaan zijn, een steun in de rug willen geven. Ik wijs op het project van prof. Van der Ploeg van de Landbouwuniversiteit Wageningen. De overheid heeft geholpen bij de begeleiding; daarvoor zijn financiële middelen beschikbaar gesteld. Verder heeft de overheid een bijdrage

geleverd in het mogelijk maken van dingen die voorheen niet konden. Dit type beleid is er dus. Bovendien heb ik in het recente overleg met de LTO Nederland de genoemde oproep gedaan. Iedereen moet wennen aan het nieuwe model. Soms zijn voor omslagen als deze een jaar of zes, zeven nodig. De overheid helpt, maar moet geen stimulerende rol vervullen in het totstandbrengen van samenwerkingsverbanden van al die corporaties. Als men het zelf wil, is het prima.

De **voorzitter**: Mocht een der leden nog de behoefte hebben om het verslag van dit overleg op de agenda te plaatsen, dan moet dat vanmiddag bij de regeling van werkzaamheden aan de orde worden gesteld. Ik zou het in hoge mate betreuren als de stemmingen over de begroting van LNV onnodig zouden worden uitgesteld.

Mevrouw **Van Ardenne-van der Hoeven** (CDA): Wat mij betreft hoeft het verslag niet op de agenda. Ik ben blij met de toezeggingen van de minister. De komende tijd kunnen wij over een aantal zaken door-
discussiëren.

De heer **Passtoors** (VVD): Afhankelijk van de brief over het overleg met de staatssecretaris van Financiën, die de minister heeft toegezegd, zal ik een motie indienen.

De **voorzitter**: Dat moet dan hedenmiddag bij de regeling van werkzaamheden aan de orde worden gesteld, in de hoop dat het VAO vandaag nog kan worden gehouden. Als het pas dinsdag gebeurt, moeten de stemmingen over de LNV-begroting worden uitgesteld.

De heer **Van der Vlies** (SGP): Als er dinsdag gewijzigde moties komen, kan dat voor de voorzitter aanleiding zijn om de stemmingen naar donderdag te verplaatsen.

De **voorzitter**: Dat kan, maar ik voorzie voor donderdag toch al uren stemmingen.

Sluiting 11.28 uur.